

Zes-geleuchten.

Hie mijn schrijven van 3 Februari 1896 at n° 15^e offdeel, sing 1st. Bureau betrekkelijk de houding van den burgemeester, als hoofd der politie, en het antwoord van dien ambte, naer dd. 8 Februari n° 13.

Den 23^e Augustus 1897 bezocht ik deze gemeente; ik reed van Eindhoven over Stratum naar Terheijden; van daar naar Sierlo en vervolgens naar Helmond. — Het Raadhuis staat in het gehucht Papendorp. De weg daarheen was van af den weg Stratum - Geldrop met slagen aan gevallen stokken versierd.

Op het versierde Raadhuis vond ik het Dagelijksche Bestuur der gemeente; ik had nog al moeite om med henden tijd dood te praten.

Op mijne audiencie verscheen pastoor Sael, een broeder van den gewezen burgemeester van Dusen; het hoofd der school verheugt, die mij kwam vragen een bezoek aan de school te brengen; de veldwachter, die klaagde dat zijn stacment te klein was, en Brugge, een arme man. Hij bracht een bezoek aan de school; ik luisterde daar naar een bledje, dat de kinderen mij ter ere geleerd hadden; de ondermeester had het gemaakt; het enige meisje van de school moest mij strooien. —

Het hoofd der school en het gemeentebestuur liggen samen overhoop om den hoofdelijken omslag van den eerste, en omdat de gemeente zoo weinig voor deschool over heeft. Bij de laatste verkiezing heeft het hoofd der school vruchteloos getracht, de beide afzijdende raadsleden te doen vallen; daardoor werd die slechte verhouding nauwelijk niet beschermt. Het hoofd der school is sinds 27 jaar te Terheijden; hij is nog steeds minimumlijder.

Op het raadhuis liet ik een kop koffie met een boterham komen; ik liet een en ander door Gijs de Bruin betalen. —

De kas van den onkranger ploot niet; er was f 36,32 te veel in kas. De schoolgelden werden door den onkranger rechtstreeks collectief geboekt, zonder vermelding van de speciale onkranggelden in den geregeeld hulpjournaal. Het journaal der afdeling Bulst was niet op zegel. Ook de administratie van den secretaris gaf aanleiding tot

Gesgechichten.

Tot opmettingen: in de akten van den burgerlijken stand waren de witte vakkerv niet aangestreept; de politie-verordening is het laatst herzien in 1867; de scheuttersrollen waren nog niet opgemaakt. Een heueelijk was nog niet gevolgd door de af-eninschrijving in het bevolkingsregis. Hier, die daarvan het gevolg zijn moest.

Den 15 fei 1902 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed van Helmond over Mierlo en Geldrop naar Gesgechichten; van daar naar heerde; en van daar over Geldrop naar Lindhoven. B. en W. waren het er samen niet over eens, welke de zes gehuchten van de gemeente waren; volgens den burgemeester zijn het: Groot, Genoekhuis, Piel, Gelsht, Gapevort en Hoog Geldrop. — Bij elhaar behoerden: Glaet en Gond, Genoekhuis en Gypenmooi, Piel en de Grotten.

Een 300 menschen gaan buiten de gemeente op fabrieken werken; nu de fabrieken te Geldrop sinds 2 jaren slecht gaan, daar door minder druk werken, en dientengevolge ook minder loon uitbetaLEN, moeten vele arbeiders naar Lindhoven en naar Stratum. Des winters maken ze om ~~20~~ ^{acht} uur op de fabriek zijn, des zomers om 20 uur; het werk duurt tot des avonds 7 uur; dan loopt er een extra tram naar Geldrop, die de menschen voor 5 centen naar huis brengt.

Men is zeer verreden over den veldwachter van Piel.

De gaspers wordt betaald door het aumbestuur; hij levert ook de medicijnen, en declareert op een rekening. In de laast, 2 jaren beliep die rekening gemiddeld niet meer dan f 10.— voor verlosingen mag hij f 5. declareren. — Er zijn, om 200 te redden, geen arbeiders meer in de gemeente; dat scheelt heel veel met den toestand van voor twintig jaren. —

Vele meisjes gaan op school in het liefdehuis van de Zusjes te Geldrop, met de bewaarschoolkinderen medegerekend, zullen daar 80 à 90 kinderen gaan. —

Er zijn geen 40 handwevers meer in de gemeente; het valt wodt niet meer aangekend; ook als de vader handwerker is, dan stuwt hij zijn kinderen toch naar de fabriek.

de Jongen Co uit Geestel hebben een strooibulzenfabriek te Gelsht, aan het Eindhovensche kanaal. De fabriek is ge-

Gesgechichten.

vestigd in een oude bierbrouwerij. Zij heeft daar werk aan een so tal meisjes van 12-16 jaar, een enkele nog wat ouder; ze verdienen daar van f 4.-f 5. — Daar kan is beh. stroo 200 duur; f 14 à f 15 de duizend pond.

De gemeente heeft nog hand en span diensten; bewaaren weelden daarbij niet onderwonden, al ~~heeft~~ ^{wordt} hier niet meer aan de wegen enz. ~~alle~~ minder goed verreid, dan vroeger men behaalden arbeid had.

Er zijn in de gemeente een so tal huurhuizen; het gaat hen goed; zij kunnen goed betallen. De boerderijen van de 50 eigen baeren zijn somtijds meer belast.

~~Gooorderijen~~ De boeren gebruiken veel kunsstnesh, beide plagen om nest te maken worden bijna niet meer getrouw. — Men hoopt, dat de kunsstnesh niet meer zo goed is als vroeger.

Mevrouw Haerema van Geldrop heeft nog al gronden onder Gesgechichten: ze heeft daar 8 boerderijen. —

Mevrouw Haerema heeft 4 kinderen, alle meisjes; de oudste is getrouw, en bij de moeder thuis; de tweede is getrouw met Baron van Tuyll, burgemeester van Voorburg; de derde is getrouw met Baron van Welselen Kengers; de vierde is weduwe en woont in Parijs; zij was getrouw met den Heer van Fijl.

Men hoopt zeer, dat later de bezittingen in de gemeente aan de ongehrouwde dochter zullen ten deel vallen; men raamt daar zeer; het lot van armen en ongelukkigen maakt zij zich zeer aantrekkelijk.

Er is een cooperatieve roombakerfabriek, waar de melk van 100 kacien verreid wordt. — Prinsen en van Glabbeek te Helmond koopen veel melk voor hunne margarine fabriek. Ze latten de melk bij de boeren aan huis halen, en betalen ~~nogal~~ ruim. —

Den 12 April 1905 kwam ik weer in Gesgechichten. Van uit Lindhoven reed ik er heen; bezocht vervolgens Mierlo en Stiphout, en reed toen door naar Helmond.

Op het raadhuis vond ik slechts de twee wethouders, Bastian

Gesgehechters.

en leuen. Burgemeester Smulders had influenza en kon daarom niet komen. Mit den aard der zaale was het niet moegelijk, met de leeren dat genootverslag te behandelen; daarevoor waren de methouders niet voldaende van de details op de hoogte.

Ons onderhoud bepaalde zich daarom vooral tot de hangende secretarisquaestie: secretaris v.d. kinder is overleden; Stekens, de secretaris van Speldrop, is met de waarneming belast. B. en M. hebben nog geen voordracht der benoeming van een secretaris gedaan; er zijn twee candidaten, beide onderwijzers, beide gebaat bij van des gehechters, nl Verkuugt (zoom van het schoolhoofd) onderwijzer te Maesel, en van Dijssel. Geen van beiden heeft iets van de gemeente administratie. Beide hebben aanhang onder de leden van den Raad, en onder de wethouders.

Ik heb den leeren in overweging gegeven, om den voorlopigen bestand met Stekens te bestendigen tot na 1 juli. Tegen dien datum gaat burgemeester Smulders weg; dat is noch gewenscht, dat de nieuwe burgemeester mede overleg kan plegen bij de voordracht aan den Raad tot benoeming van een secretaris. De secretaris is de rechterhand van den burgemeester; dat is meer dan gewenscht, dat bij de benoeming van den nieuwe secretaris de burgemeester diek hem doen geloven. — De twee solliciteerde onderwijzers hebben tegen dien tijd misschien wel examen gedaan; dan moet de Raad, een van hen benoemende, dat hij voldoende bekwaam is. — Welhouder Spieren scheen daar wel oren naar te hebben; welhouder Bastian sprak mij wel niet tegen, maar mijn voorstel scheen niet te strooken met zijn plannen.

Welhouder Spieren wilde niet geloven, dat burgemeester Smulders zijn ontslag zou nemen; ik liet hem dan het request aan ZL. IL. de Koningin lezen, waarbij ontslag gevraagd werd. — Spieren schijnt vreeselijk geheten op den burgemeester; hij wilde er open kwaad ophoeft van te zeggen.

Ik verleende audiencie aan Evertaers, den eerste ontstelverrichter uit Son; hij vroeg mijn steun bij den Sonnen gemeenteraad op een eventuele oproeping om

Gesgehechters.

pension. Ik kan hem dien steun niet toegeven. Alvorens de gemeente te verlaten neet ik nog even aan bij Burgemeester Smulders; ik gaf hem zijn ontslag aanvaard terug, omdat die te vroeg was ingediend. Daarop half tien maest hij die direct aan ZL. IL. verzenden. —

Den 2. III. 1909 herhaal ik weer in gesgechters; ik liet me halen aan het station te Zelmond; ik beoefte er stilte, ten ges gechters, waarna ik te kindhaven weer den trein nam naar den Haag.

Ik verleende audiencie aan Verkuugt, het gepensioneerde hoofd der school; hij klaagde over zijn ontslag in een hoofdelyken ontslag; hij was door den burgemeester onbeloofdlyke behandeld, deze trok hem uitgescholden etc. toen Verkuugt zich bemoeide met zaken, waarmee de burgemeester vond, dat hij niets te ma, ken had; en eindelijk vond hij, dat de regering zijn diensten, bij het onderwijs benutten, had moeten erkennen, om hem een docentenscholing te verleenen; hij had bijna 50 jaen dienst als onderwijzer! —

Er waren een 200 menschen buiten de gemeente werken; meestal in Speldrop; de zaken gaan daar erg slap; des, niet tegenslaande werden er tegenwoordig — onder den druk van de algemeene actie — redelijke loonen betaald: f. 7 per week voor een gewoon werknemer, tegen f. 4.50 voor hien jaren. Specialeën huishouding betaalt er niet, maar de fabrikant van Besamus, handelaar van Speldrop, heeft een winkel; evenzo de meesteknecht van kl. Eijken en Zonen (^{zaak van Schellius}). In die winkels heeft men echter niet dienster, dan in gewone andere winkels.

De toestand van de armenklasse is redelijc heel; goed, gebrek bijt niemand; er zullen nog een twintigtal hand, wevers zijn; deze mensen zijn levens kleine landen, wevers, en weveren, wanneer ze op de haarden niets te doen hebben.

Den buren gaan het goed, soomel de eigen geïnfest, als den pachthouder, wanneer ze maar met hun eigen valle kunnen wonen. De loonen van knechts en meiden zijn beslist niet te behalen. —

Foto's gehuchtens.

Glaand en spandiensten dat onderhoud van wegen en waterleidingen moeten uitstekend. Burgemeester is echter altijd zelf bij, en regelt en verdeelt het werk.

De strookbedrijfsbeurt van de jongen te hulft heeft opgehouden te merken; zij ging in eigendom over aan Jan Govers, en werd verplaatst naar Geldrop. —

Er wordt veel kunststof gebruikt; niemand is tegen harselstug verheerd; men denkt maar, dat de bl. blispen, welke jaarlijks door de verschillende gehuchten voor ieder een) desugoe worden opgedragen, volstaende zullen helpen!

Er is een bataaf fabriek (eigendom van zes menschen); de verdere melle wordt in Geldrop of Lindhoven verkocht.

De wethouder wordt zeer gescren; hij huurt voor en ju. of zes, uit Borhel en Schafft; op een brakemont van f. 240,- blauw hiefs bij f. 37.5; zijn brakemont zal gaandeweg nog hoger worden.

Wethouder Govers is nog altijd een bruhale man, die niet weet, wat hij wil; — Wethouder van Gastel is meer genaaidelijk; hij is ontgaund. —

Allervrees te vertrekken, niet B. en W. deff in eenhunnige ruide nieuwe school met onderwijszorgvuldiging in ogen schouwe gaan nemen; drie moeke klasalen, kleine gym, musiek kamers, een vredelike spelplaats, een flinke onderwijszorgvuldiging met een uitgestreken tuin; alles zeer fraai; haast te mooi voor de gehuchten, te meer, naare de gemeente 100% van het h. h. h. gft.

Den 14 Maart 1913 kwam ik weer in gemeente; per auto had ik van uit Helmond bevolen Woensel en Tongelre besocht.

Door B. en W. werd ik ontvangen in het nieuw gebouwde raadhuis; het is voor + een ju in gebruik genomen en ziet er heel goed uit; in de raadzaal hiefs het echter 200 ery. dat ik haast weg was. — Naar burgemeester Fleskens mij mededeelde, werd het getrouw door Jan Stuyt. —

Een officieel uit Geldrop houdt bericht op de handhaving der bouwverordening.

Foto's gehuchtens

Groote klachten tegen het gemeentebestuur van Lindhoven, dat zo slecht zijn plichten vervult, aanlegplaats in het kanal niet onderhoudt, niet behoorlijk zorgt voor het onderhoud der waterleidingen; daardoor wordt groote schade geleden; braekgronden, die zeer goed zouden kunnen gecultiveerd worden, mach men incale later liggen, omdat men niet zeker is, dat men het overhavige water zal kunnen lozen.

Op initiatief van Fleskens heeft de afdeling Hulst f. 6000 besteedt, om 15 bl. t. braekgronden in orde te maken; wel tegenstand van de zijde van den Raad. Hulst werkt vielgelukkig mede; de exploitatie gaaf prachtig; men is Fleskens nu zeer dankbaar. —

Fleskens pleith er sterk voor, dat het Lindhoven sch kanaal weer in orde zal gebracht worden; daarvan liggen in Lindhoven enige zeer belangrijke fabrieken; ook de grote steenfabriek te Tongelre ligt er aan; herenigd de industrie uit Geldrop er groot belang bij heeft. — Hulst in orde brenggen van dit kanaal is heel noodzakelijker, dan het maken van een kostbare spruit uit het Wilhelminakanal naar Lindhoven.

Bijna alle arbeiders werken buiten de gemeente; het gros werkt in Geldrop; de rest in Lindhoven. Samen zeker een 200 man. — De lonen zijn redelijk; gemiddeld zal er per hoofd f. 80. - verdient worden. —

Toestand van de overeenkomst is vrij goed; groote armen de worden niet geleden; het enige zijn de huisvaders en aan toe. ± 20 in getal; de beste verdiensten slechts ± f. 6. — Zij sparen langsamenhand uit. —

Nijldom zit er bole niet in de gemeente; niet een boer is in vermogen belasting aangeslagen. Drie huizen der baeren wonen op hem eigen, maar de meeste boerderijen zijn zwaar verhypotheekerd. —

Klaas - en spandiensten merken uitstekend; de menschen merken spaarne en spaot; belasting in natura zullen zij wel opbrengen; van hoogen broedelijken omsting zullen ze niet weken.

Geldwachter van Hulst is zeer goed; heeft f. 450. + kleeding + wasning + f. 100 gratificatie van Geldrop.

Gesgehuichsen.

Den 3 den Augustus 1918 bezocht ik per auto vanuit Helmond de gemeenten Sierop en Lesgehuichsen.

Hoewel de gemeente sindsdien is, wist burgemeester ter Fleckens veel tot stand te brengen: een net. goed ingericht voorzthuis, een mooie nieuwe school, ens.

Toch zullen de financiën van de gemeente naar mijn mening op den duur niet toereikend zijn voor een eigen administratie. De rijke fabrikanten wonen in Geldrop; meer dan 400 arbeiders in Lesgehuichsen. De beide gemeenten hebben in velelei opzicht dezelfde belangen; het is, denkt mij, aangewezen, dat zij op den duur vereenigd worden. Ich sprak in die zin met W. en W.; de burgemeester was het blijkbaar niet mij eens; de wethouders spraken zich niet uit.

De gemeente is met Geldrop aangesloten bij de werkloosheidsoverzekering.

De beide graendrogerijen staan stop; de grootste der beide instellingen, die van de heeren Blaauw, per. Vincent van den Bleekel, van Horst en Lysen kreeg een voorraad hebben te waarderen van tien ton; uithaer mag niet plaats hebben. De grote voorraad zou zelfs door de zalders der bewaarplaatsen heengesold zijn!

De strookhulzenfabriek staat stop.

De beendermelfabriek was niet voldoende economisch ingericht en werd door de Regering stop gezet.

De fabriksarbeiders verdienen tegenwoordig gemiddeld $\text{f} \frac{1}{4}$ of $\text{f} 1.5$. Vermoede dat daarmee slecht wordt niet gelezen. — Tegenover op den duur grote werkloosheid te voorzien is, treft de burgemeester maatregelen, om de 150 Belgen, thans in Geldrop, naar het interneringskamp te Haarlem, reijk te doen terugzenden. Over de moraliteit van dit Belgen wordt een geklaagd; abortus, moeder onbekend, komt thans veelvuldig voor.

Van de boeren wonen 75% op eigen boerderijen, van

Gesgehuichsen.

de arbeiders 50% in eigen woningen.

Van de eigen boerderijen zijn minstens 75% met hysc. stukken bewaard.

Van de ingezetenen worden nog steeds hand- en speciale diensten gevorderd; het moet wel, omdat de menschen geen belasting kunnen betalen. Die diensten zijn uitsluitend voor het onderhoud der wegen; dus niet voor het onderhoud der waterleidingen.

Over de distributie heeft Lesgehuichsen een bedrijf samenvoeg met Geldrop.

Geldrop telt 50 arbeiders woningen; als de Bel. gesche gezinnen, die met de Belgen huize kunnen, weg zijn, is er geen woningnood meer.

Ook veldwachtes van IJal blijft men zeer tevreden; hij heeft thans 8000 brachemest — grotendeels door Geldrop behaald — berevens allerlei ernstige.

Om den aannemer van den herten weg te houden — Lesgehuichsen — Geldrop in staat te stellen, dien weg langzaamhandig gedekt op te leveren, wordt thans overleg gepleegd tussen aannemer en Raad Engenieur van den Prov. Waterstaat.

Alle meisjes uit Lesgehuichsen gaan naar de bijzondere school te Geldrop.